

مقاله پژوهشی: تهیه مقیاس خطرپذیری جوانان در جرم‌زایی متأثر از رسانه‌ها و

تأثیر آن بر پایداری در بزهکاری

(مطالعه موردی مجرمین سابقه‌دار جوان ۳۵-۱۸ ساله تهران بزرگ)

[۲۰.۱۰۰۱.۱.۳۳۲۹۲۵۳۸.۱۴۰۱.۱۲.۴۵.۴.۷](https://doi.org/10.1001.1.33292538.1401.12.45.4.v)

غلامحسین بیابانی^۱ و مجتبی ستوده گندشمین^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۲۱

چکیده

تهیه مقیاسی برای سنجش خطرپذیری جوانان در جرم‌زایی متأثر از رسانه‌ها و تعیین تأثیر آن بر میزان پایداری در بزهکاری هدف پژوهش حاضر بود. مطالعه از نوع پژوهش‌های پیمایشی و جامعه آماری مجرمین حرفه‌ای جوانی که بین ۳۵-۱۸ سال سن که سابقه‌دار جرائم پرخطر می‌باشد (۹۱۴۹ نفر) که بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۷۶ نفر تعیین و به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند؛ برای تدوین مقیاس از سه پرسشنامه خطرپذیری جوانان، پیمایش رفتار پرخطر جوانان و رفتار تهاجمی به‌عنوان منبع بهره‌گیری شد که چهار فراسنج هیجان‌جویی، سرکشی، بی‌پروایی، جرم‌زایی با رفتار تهاجمی طراحی گردید. روایی علمی مقیاس با استفاده از «روایی محتوا»، «روایی سازه» انجام گرفت. آزمون کفایت نمونه‌گیری کایزر-میر-اولکین در سطح مطلوب و آزمون کرویت بارتلت از نظر آماری معنی‌دار بود. یافته‌های تحلیل عاملی نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی را مبنی بر چهار عاملی بودن این مقیاس تأیید و مدل بدست آمده با داده‌های پژوهش برآزش داشت. میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس ۰/۷۰، فراسنج «هیجان‌طلبی در جرم‌زایی» ۰/۷۵، «بی‌پروایی در جرم‌زایی» ۰/۸۷، «جرم‌زایی با رفتار تهاجمی» ۰/۷۹ و «سرکشی در جرم‌زایی» ۰/۸۳ محاسبه شد که نشان از روایی و اعتبار مناسب مقیاس دارد. یافته‌های برگرفته از آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون علامت مشخص کرد که هر ۴ فراسنج موصوف بر پایداری در بزهکاری مجرمین جوان حرفه‌ای اثرگذار بوده و نتایج آزمون فریدمن نیز نشان داد هیجان‌طلبی در جرم‌زایی بیشترین و میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی کمترین تأثیر را بر پایداری در بزهکاری مجرمین حرفه‌ای جوان دارد.

کلیدواژه‌ها: پایداری در بزهکاری، هیجان‌طلبی، بی‌پروایی، سرکشی، جرم‌زایی تهاجمی

۱. استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین biabanigh@yahoo.com

۲. دانشجوی دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی (نویسنده مسئول)

snow.man.1983@chmail.ir

مقدمه

مخاطره‌جویی و خطرپذیری مهم‌ترین ویژگی‌های دوره‌های بلوغ نوجوانان و جوانان است. خطرپذیری از واژه ایتالیایی «ریسیکار» مشتق شده که به معنای «جرأت کردن» است (نورالهی، ۱۳۹۴: ۴۷)؛ خطرپذیری به وضعیتی گفته می‌شود که طی آن، احتمال نتایج مخرب جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی را برای فرد افزایش می‌دهد (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳)؛ خطرپذیری یکی از ویژگی‌های شخصیتی است که گرایش فرد را به سوی تجارب جدید و خطر کردن برای کسب آن‌ها نشان می‌دهد؛ در واقع برخی از اشخاص فعالانه به دنبال موقعیت‌های خطرناک می‌روند؛ آن‌ها از این ضرب‌المثل پیروی می‌کنند که «هرکه از خطر بگریزد خطیر نشود»؛ بنابراین خطرپذیری و ماجراجویی شامل فعالیت‌های بیرونی و غیررقابتی است که چالش شخصی و خطرپذیری در آن است؛ برای مثال، افراد هیجان‌خواه با سرعت زیاد رانندگی می‌کنند و به استقبال خطر می‌روند (سوری، ۱۳۹۴: ۳۵). خطرپذیری رفتاری است که به موجب آن، فرد خود را در معرض آسیب جسمی، روانی و حتی مرگ قرار می‌دهد. پذیرش یک خطر، قرار دادن خود در معرض یک آسیب یا زیان است به طوری که احتمال زیان وجود دارد (مورکری و تینزلی، ۲۰۱۳: ۲۰). واژه خطر یا ریسک در ادبیات به معنای جسارت داشتن یا بروز رفتار یا تمایل به اقدام در جهتی با آینده‌ای نامعلوم است به نحوی که نمی‌توان نتایج آن را با اطمینان تشخیص داد. حداقل در بروز نتیجه دوگانه آن، یکی از نتایج احتمالی برای فرد بسیار مفید و سودمند و دیگری کاملاً زیان‌بار یا ترسناک خواهد بود (لیزکوک، ۱۳۹۴: ۱۲۵).

زندگی در شرایط گذار و نامطمئن بودن نسبت به آینده باعث می‌شود که جوانان تصمیم‌های توأم با ریسک و خطر بگیرند؛ تا جایی که بر مبنای داده‌های سازمان ملی جوانان، حدود ۴۰٪ از جوانان آینده‌شغلی روشنی پیش‌روی خود نمی‌بینند (احمدی و معینی، ۱۳۹۴: ۲)؛ بنابراین شرایط زندگی حاکم در جامعه نقش مهمی در خطرپذیری جوانان امروزی دارد.

۱ sensation seeking

۲ Murkery & Tinsley

جوانی ساخت جمعیت و تأخر فرایند جامعه‌پذیری نسبت به نظم نوین جهانی در جامعه در حال گذار ایران معاصر به نظم نوین جهانی، به رشد مسأله بزهکاری جوانان منجر شده است؛ در این زمینه جوانانی که نمی‌توانند به‌خاطر ضعف عملکرد کارگزاران و عوامل جامعه‌پذیری و نابسامانی فضای ساختی حاکم بر نظام اجتماعی، تمایلات خود را به‌سوی رفتارهای هم‌نوا و به‌نجار هدایت نمایند، ناگزیر به ناهم‌نوایی کشیده شده و رفتارهای انحرافی و بزهکارانه از خود بروز می‌دهند (شوبکلای و جعفری، ۱۳۹۹: ۱۴). رفتارهای بزهکارانه جوانان انواع مختلفی دارد که بر حسب عمق، شدت و پیامدهای آن به بزهکاری‌های شدید مانند تجاوز به‌عنف، سرقت مسلحانه، سوء‌مصرف الکل و مواد مخدر و بزهکاری‌های ملایم نظیر: فرار از خانه و مدرسه، تخریب اموال عمومی و خصوصی و سرقت‌های کوچک تقسیم می‌شوند. در این پژوهش به رفتارهای بزهکارانه شدید که با عنوان رفتارهای پرخطر نامیده می‌شوند، پرداخته می‌شود.

وقوع رفتارهای پرخطر در سنین نوجوانی و جوانی و شیوع آن‌ها در بین جوانان در نتیجه اختلال در برخی مکانیسم‌ها و ناشی از عوامل اجتماعی متعددی می‌باشد. عامل اجتماعی مهمی که در خطرپذیری جوانان نقش مهمی دارد، رسانه‌ها است (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷). رسانه‌ها در گرایش به انواع رفتارهای پرخطر دخیل هستند (نیازی و سلیمان‌نژاد، ۱۳۹۹: ۱۷۹) امروزه رسانه‌ها به‌شکل گسترده‌ای در زندگی بشر نفوذ کرده‌اند و تأثیر به‌سزا و تعیین‌کننده‌ای در جهت‌دهی افکار عمومی دارند. رسانه‌ها از یک‌سو توانایی تشدید احساس ناامنی، ترویج بزهکاری و تشویق افراد مستعد ارتکاب جرم را دارند و از سوی دیگر با ایفای نقش اطلاع‌رسانی مسئولانه و ترویج الگوهای زندگی سالم، در کاهش وقوع جرم و تأمین احساس امنیت مؤثرند (لیو و همکاران، ۲۰۱۴: ۲۰۰)، برخی از پژوهشگران بر این باورند که یکی از عوامل اصلی بروز خشونت در جامعه، گسترش نمایش خشونت از تلویزیون و فراوانی سی‌دی‌های حاوی صحنه‌های کشتار و زدوخوردها و ماجراهای خونین است. پژوهشگران بین انحرافات اجتماعی دیگر از جمله اعتیاد، سرقت و راهزنی و تماشای برنامه

خشونت‌آمیز تلویزیونی رابطه یافته‌اند؛ آن‌ها دریافتند تماشای فیلم‌های خشونت‌آمیز و همچنین انجام بازی‌های آنلاین خشن باعث مشکلات رفتاری بیرونی اعم از خشونت و سرکشی، نترسی و بی‌پروایی، انجام فعالیت‌های بدنی خطرناک و استرس می‌شود (رزمان، ۱۳۹۷: ۱۰۹). آنجا که برای جوان در جامعه مُعد جرم‌زایی، یک الگوی دقیق، روشن و همه‌جانبه برای رفتار مناسب تعریف نشده است؛ او به سبک سنگین کردن رفتارها، آزمایش نقش‌ها، ابراز تمایز از بزرگسالان و در برخی موارد نادیده گرفتن قواعد دست می‌زند؛ این امور معمولاً با رفتارهای پرخطر همراه است؛ بنابراین دوره جوانی در بیشتر موارد با خطرپذیری هم‌معنی گرفته می‌شود. بررسی رفتارهای پرخطر از نظر پیامدهایی که برای زندگی، سلامتی و رشد روانی و اجتماعی جوان به همراه می‌آورد، دارای اهمیت است (زاده‌محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۱۹). براساس اطلاعات مرکز آمار ایران تعداد مرتکبان انواع جرایم در ایران طی سال‌های اخیر سیر صعودی داشته است؛ به‌طوریکه تعداد دستگیرشدگان سرقت عادی از ۲۱۸۰۱۴ نفر در سال ۱۳۹۱ به ۲۵۲۶۵۱ نفر در سال ۱۳۹۲ افزایش یافته که بدین ترتیب نرخ رشد سرقت عادی در سال ۱۳۹۲ برابر ۱۵/۸۸ بوده است؛ همچنین تعداد دستگیرشدگان مجرمین سابقه‌دار طی سال‌های ۹۲-۱۳۹۱ روند افزایشی داشته است و از ۲۶۵۲۰۶ نفر در سال ۹۱ به ۲۷۸۲۰۶ نفر در سال ۹۲ رسیده است (مداح و خیرخواهان، ۱۳۹۳: ۱۰)؛ این روند نشانگر نوعی پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای و سابقه‌دار است.

پدیده پایداری در بزهکاری، بی‌آنکه در مفهوم حقوق جزایی «تکرار جرم» محدود شود، از منظر جرم‌شناختی مفهومی وسیع را در بر می‌گیرد، مفهومی که در آن هرگونه اصرار بر رفتار مجرمانه نشان از خطرناکی حالت بزهکارانه در فرد داشته و سرسختی و پافشاری او در طی کردن مسیری کژروانه و ضداجتماعی را نشان می‌دهد؛ مسیری که در آن بزهکار و رفتارهای بزهکارانه او به رشد و تحول می‌رسند (عظیم‌زاده، ۱۳۹۰: ۱۷).

مطالعه شخصیت مجرمین پایدار در بزهکاری؛ حاکی از وجود عامل «خطرپذیری» زیستی، روانی، خانوادگی و اجتماعی است که شناخت این عوامل، ضرورت مداخله کارشناسانه چند بعدی را روشن می‌سازد. برنامه‌هایی که ضمن، حفظ جوان در جامعه و

خانواده، به اصلاح و درمان تأکید می‌کنند، تا با خدمات چندگانه رشدمدارانه موجب ارتقای توانایی‌های طبیعی جوان برای جهش مثبت به سمت استقلال و گزینش منطقی زندگی اجتماعی شوند (سالیوان و همکاران؛ ۲۰۰۷: ۵۵۷-۵۵۹). مجرمین حرفه‌ای جوان با حفظ حیات مجرمانه و خطرپذیری بالا در جرم‌زایی، مستمراً مرتکب جرایمی با نتایج بسیار موفق می‌شوند؛ زیرا خودکنترلی، رعایت اصول اجتماعی و تصمیم‌گیری‌های مبتنی بر آینده‌نگری در ایشان به رشد کافی نرسیده است (فارینگتون؛ ۲۰۱۲: ۵۲۶).

پدیده پایداری در بزهکاری نشأت گرفته از خطرپذیری مجرمین در جرم‌زایی است؛ در این فرایند پس از آنکه مجرمین به حد اعلای پافشاری در حرفه مجرمانه خود رسیده باشد؛ خطرپذیری در جرم‌زایی را در خود سرکش می‌بیند و همین خطرپذیری موتور متحرکی می‌شود که مجرمین حرفه‌ای در جرم‌زایی خود به پایداری برسند.

بررسی میزان خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه‌ها در جرم‌زایی، نیازمند ابزارهای کارآمد است. با توجه به نبود ابزار کارآمد برای سنجش خطرپذیری در جرم‌زایی مجرمین حرفه‌ای جوان، ساخت، اعتباریابی و تعیین ساختار عاملی پرسشنامه‌ای برای سنجش خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای در جرم‌زایی، اولین هدف پژوهش حاضر بود. در پژوهش‌های داخلی مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان تاکنون به کار نرفته است؛ بنابراین پژوهش حاضر تلاش می‌کند ضمن معرفی مقیاس، الگوی آن را به صورت عملی و مبتنی بر داده‌ها و شواهد تجربی نشان دهد. در هدف بعدی، پژوهشگران دنبال آن هستند تا اثر خطرپذیری در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری (استمرار جرم‌زایی) در مجرمین حرفه‌ای را بسنجند؛ بنابراین در این مطالعه سعی بر آن است تا با تدوین مقیاسی برای سنجش خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان در هنگام جرم‌زایی نسبت به سنجش تأثیر آن بر بروز پایداری در بزهکاری آن‌ها اقدام شده و پس از سنجش مؤلفه‌های تأثیرگذار، راهکارهای لازم در جهت کاهش جرم‌زایی آنان ارائه گردد.

!Sullivan & veysey & Hamilton & Grillo

‡Farrington

پیشینه پژوهش

علی‌وردی‌نیا و حسینی (۱۳۹۶)، در پژوهش «بررسی اعتبار و پایایی مقیاس بزهکاری آینده‌نگر» استنتاج کردند؛ به‌طورکلی باتوجه به نتایج حاصل شده؛ به‌دست آوردن اعتبار و روایی مطلوب از مقیاس بزهکاری آینده‌نگر؛ این مطلب را تأیید می‌کند که در میان دانش‌آموزان، با در نظر گرفتن بستر اجتماعی و فرهنگی جامعه ما این مقیاس را باید به کمک ابعاد هفت‌گانه به‌کار برد؛ در واقع در این مقیاس سعی شده است به‌جز معرفی مقیاس جدیدتر بزهکاری آینده‌نگر، وضعیت اجتماعی و فرهنگی جامعه محل پژوهش نیز دیده شود. با توجه به نتایج پژوهش، ابزار بزهکاری آینده‌نگر، ابزاری معتبر و پایاست و برای استفاده و کاربرد در جامعه پژوهش مدنظر، به‌اندازه کافی اعتبار و پایایی دارد. گفتنی است در این پژوهش ابزار ساخته‌شده برای سنجش بزهکاری، آزمون و ارزیابی اعتبار و پایایی آن، پژوهش محدود به گروه سنی کمتر از ۱۸ سال بوده است و یافته‌ها به همین گروه تعمیم داده می‌شوند؛ بنابراین باید تأکید کرد که مفهوم بزهکاری معطوف به تخلفات افراد کمتر از ۱۸ ساله است و این مقیاس نیز عمدتاً در دامنه سنی کمتر از ۱۸ سال کاربرد دارد.

قربانی و خسروی (۱۳۹۶)، پژوهشی با هدف بررسی رابطه عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و وقوع رفتارهای پرخطر انجام دادند. روش پژوهش پیمایشی با طرح تحقیق مقطعی است. جامعه آماری کلیه دانشجویان کارشناسی دانشگاه پیام‌نور مرکز گنبدکاووس به تعداد ۲۰۰۰ نفر بود که با استفاده از فرمول کوکران یک نمونه ۳۱۳ نفری از آن با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبتی و تصادفی انتخاب شده است. ابزار تحقیق شامل ۳ پرسشنامه: اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی مجازی و پرسشنامه استاندارد رفتارهای پرخطر می‌باشد. یافته‌ها نشان دادند: بین استفاده از شبکه اجتماعی مجازی و وقوع رفتار پرخطر (انحراف جنسی و خودکشی) با توجه به مقدار معنی‌داری رابطه‌ای وجود ندارد؛ اما در ۲ رفتار پرخطر خشونت و مصرف موادمخدر این رابطه معنادار بوده است. باتوجه به مقدار ضریب همبستگی شدت این دو رفتار پرخطر متوسط رو به

پایین می‌باشد؛ همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که نوع و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی توان پیش‌بینی وقوع رفتارهای پرخطر را دارند.

احمدی و همکاران (۱۳۹۶)، با هدف مطالعه رابطه رسانه‌های مدرن و تعاملی مدرن با تمایلات بزهکارانه دانش‌آموزان متوسطه شهر بستک پژوهش نمودند. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان بستک هستند که ۴۰۱ نفر از آنان به صورت نمونه تصادفی انتخاب شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد همبستگی معناداری بین کمیت و محتوای استفاده از رسانه‌ها و تمایلات بزهکارانه دانش‌آموزان وجود دارد؛ به طوری که بین استفاده از تلویزیون‌های ماهواره‌ای، محتوای خشن و هیجانی تلویزیون‌های داخلی، بازی‌های رایانه‌ای خشن‌آمیز و هیجانی با تمایلات دانش‌آموزان به بزهکاری همبستگی مستقیم، قوی و معناداری مشاهده شده است.

میرفردی و فرجی (۱۳۹۵)، در نتایج پژوهش خود آورده‌اند؛ بین میزان استفاده از رسانه‌های جمعی و گرایش به قانون‌گریزی (سرکشی از قانون) رابطه معناداری وجود دارد؛ بدین توضیح که بین میزان استفاده از تلویزیون، ماهواره، اینترنت و روزنامه و مجله و گرایش به قانون‌گریزی رابطه معناداری وجود دارد؛ اما بین میزان استفاده از رادیو و کتاب و گرایش به قانون‌گریزی رابطه معناداری وجود ندارد. براساس یافته‌های پژوهش، بین میزان استفاده از تلویزیون، روزنامه و مجله و گرایش به قانون‌گریزی رابطه معکوس و معناداری وجود دارد.

مهدی‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، در تحقیقی با عنوان «رسانه‌های تصویری و رفتارهای خشن‌آمیز در نوجوانان» با استفاده از نظریه‌های یادگیری اجتماعی، کاشت و نیز عوامل مؤثر بر پیام، ۳۸۰ نفر از نوجوانان ۱۲-۱۸ ساله دختر و پسر مناطق ۳ و ۲۰ شهر تهران را با روش پیمایشی ارزیابی کرده‌اند؛ یافته‌های آنان نشان می‌دهد رفتارهای خشن‌آمیز در میان نوجوانان پسر بیشتر از دختران است و همچنین افراد انتخاب‌کننده برنامه‌های رسانه‌ها و نیز افراد بیشتر متمایل به تماشای برنامه‌های خشن، اعمال خشن‌آمیز را بیشتر مرتکب می‌شوند. درضمن، میزان تماشای تلویزیون و برنامه‌های تلویزیونی ماهواره، سن و ارتباط

با دوستان کج‌رو با خشونت نوجوانان به‌طور مستقیم و معناداری رابطه داشته‌اند. در این پژوهش متغیرهای وضعیت تحصیلی افراد، میزان کنترل و نظارت والدین، رابطه صمیمی بین اعضای خانواده و پایگاه اجتماعی اقتصادی افراد با خشونت نوجوانان به‌طور غیرمستقیم و معناداری رابطه داشته است.

نیکخو (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان رابطه هیجان‌خواهی مجرمان زن با تعداد محکومیت و نوع جرم به‌منظور بررسی رابطه هیجان‌خواهی با تعداد محکومیت و نوع جرم مجرمین زن، ۹۵ نفر زن مجرم (۲۰ تا ۴۰ ساله) به‌صورت در دسترس انتخاب و با تست هیجان‌خواهی مورد آزمون قرار گرفتند؛ نتیجه اینکه هیجان‌خواهی محکومانی که برای بار اول محکوم شده‌اند، کمتر از آن‌هایی است که بار دوم و سوم محکومیت آن‌هاست و در حالی که میزان هیجان‌خواهی و نوع جرم رابطه‌ای نشان نمی‌دهد، اثر اصلی موارد محکومیت روی هیجان‌خواهی معنادار است؛ اما اثر اصلی نوع جرم و اثر متقابل تعداد موارد محکومیت و نوع جرم با هم، بر روی هیجان‌خواهی معنادار نیست.

آفاجانبگلو و همکاران (۱۳۹۰)، پژوهشی با هدف بررسی رابطه هیجان‌خواهی و ارتکاب به جرم نوجوانان بزهکار انجام داده‌اند. جامعه آماری این تحقیق را دو گروه معتادین و سارقین ۱۳-۱۸ سال تشکیل دادند که نمونه به حجم ۳۰ نفر در دو گروه سارقین و معتادین (هر کدام ۱۵ نفر) به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه هیجان‌خواهی زاگرم‌ن بود که شامل ۴ مؤلفه به‌هم پیوسته و هر یک از مواد دو موقعیت یا فعالیت را به آزمودنی پیشنهاد می‌کند تا یکی را که ترجیح می‌دهد برگزیده که مورد اولی فعالیتی پرتحرک (مورد آ) در حالی که مورد دوم فعالیتی کم‌تحرک است (مورد ب). بین سن و میزان هیجان‌خواهی در سطح معنی‌داری ارتباط وجود دارد؛ همچنین بین این متغیر و نوع جرم ارتكابی در بین بزهکاران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد؛ همچنین بین میزان هیجان‌خواهی و ارتکاب به جرم اعضای خانواده بزهکار رابطه وجود دارد؛ علاوه بر این رابطه آماری معنی‌داری بین بزهکاران معتاد و سارق در هیجان‌خواهی مشاهده نشد.

کادیری و همکاران (۲۰۱۸)، پژوهشی را برای مشخص کردن همبستگی رسانه‌های جمعی و مشکلات رفتاری کودکان در ایالت کوآرا در نیجریه انجام داده‌اند؛ آن‌ها برای این کار، ۸۱۶ کودک را در معرض رسانه‌ها، اعم از رادیو و تلویزیون قرار داده‌اند. مطابق تجزیه و تحلیل اطلاعات، این دو متغیر به شکل همبسته باهم رابطه دارند؛ بر این اساس آن‌ها پیشنهاد داده‌اند که سیاست عمومی حاکم بر رسانه‌ها باید بر حذف صحنه‌های خشن از رسانه‌های جمعی تأکید داشته باشد.

دلوسی و همکاران (۲۰۱۷)، مقاله‌ای با نام «بازی‌های ویدئویی خشن و بزهکاری و خشونت نوجوانان» نوشته‌اند و در آن به این نتیجه رسیده‌اند که خشونت بازی‌های ویدئویی با پرخاشگری همبسته است؛ اما ارتباط آن با رفتارهای ضداجتماعی نوجوانان تا حد زیادی نامعلوم است. براساس داده‌های جمع‌آوری‌شده از یک نمونه از بزهکاران نوجوان، انجام بازی‌های خشن ویدئویی و رفتارها و نگرش‌های نوجوانان به خشونت و پرخاشگری به‌طور معناداری باهم ارتباط دارند؛ آن‌ها همچنین به این نتیجه رسیده‌اند که عواملی نظیر سن، جنس، سابقه بزهکاری و ویژگی‌های شخصیتی و روانی نوجوانان نیز با نگرش و انجام پرخاشگری به‌طور معناداری باهم رابطه دارند.

فرگوسن^۳ (۲۰۱۵)، در مقاله‌ای با عنوان «آیا فیلم یا بازی ویدئویی خشونت‌آمیز، خشونت اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند؟» دو بررسی را درباره میزان ارتباط خشونت رسانه با میزان خشونت اجتماعی ارائه می‌دهد؛ او در نخستین مطالعه، میزان فیلم‌های خشونت‌آمیز و آدم‌کشی را در سراسر قرن ۲۰ و قرن ۲۱ ارزیابی کرده و براساس آن نتیجه می‌گیرد؛ به‌طور کلی تا اواسط قرن بیستم، بین فیلم‌های خشونت‌آمیز و میزان قتل در ایالات متحده، روابط همبستگی کم و متوسطی مشاهده می‌شود. در مطالعه دوم، مصرف بازی‌های خشونت‌آمیز ویدئویی در جوانان در ۲ دهه گذشته بررسی شده است و نتایج نشان می‌دهد مصرف ویدئویی با کاهش میزان خشونت در جوانان همراه است؛ بنابراین مطابق نتایج

^۱ Kadiri & Muhammed

^۲ Delisi & Gentile & Shook

^۳ Ferguson

مصرف اجتماعی رسانه‌های خشونت‌آمیز افزایش خشونت‌های اجتماعی را پیش‌بینی نمی‌کند.

فرگوسن و همکاران (۲۰۱۵)، در تحقیقی با نام «سه مطالعه برای بررسی تأثیر ویدئوهای خشونت‌آمیز بر نوجوانان به شکل سم دیجیتال» با علم به تفاوت نتایج پژوهش‌های انجام شده؛ این موضوع را در بین نوجوانان ۱۲-۱۸ ساله ارزیابی کرده‌اند. در مطالعه نخست، نوجوانان به صورت تصادفی بازی‌های اکشن خشونت‌آمیز و غیرخشونت‌آمیز انجام داده‌اند. مطالعه دوم به نوعی تکرار مطالعه نخست با حالتی متعادل‌تر بود؛ یعنی بازی‌های آرام‌تر به جای اکشن و در مطالعه سوم نوجوانانی بررسی شده‌اند که در معرض بازه‌های ویدئویی خشونت‌آمیز قرار گرفته‌اند؛ هیچ‌کدام از این مطالعات شواهدی را برای نگرانی درباره ارتباط بین بازی ویدئویی خشونت‌آمیز با رفتارهای پرخطر یا کاهش همدلی در نوجوانان ارائه نکرده‌اند.

مبانی نظری

ویژگی اصلی نخستین نظریه‌های مطرح شده در زمینه ارتباط میان جرم و رسانه، نگرش‌هایی به شدت منفی است که در مورد نقش رسانه‌ها و تأثیرپذیری مخاطبان ابراز شده است؛ در دوره‌ای اعتقاد بر این بود که کنش‌های اجتماعی بیشتر تحت تأثیر عوامل بیرونی قرار دارند تا انتخاب‌های فردی؛ در این دوره رسانه‌های گروهی نوظهور، کانون توجه نظریه‌هایی قرار گرفت که به تشریح آثار زیانبار این عوامل بیرونی می‌پرداختند. از نگاه برخی از متفکران اوایل قرن بیستم، رسانه‌های گروهی جدید مهاجمان بیگانه‌ای بودند که پیام‌ها، افکار و مفاهیم‌شان را به طور مستقیم به اذهان مخاطبان دست‌بسته خود القاء می‌کردند (بیابانی، ۱۳۹۲: ۳۵).

نظریه یادگیری اجتماعی (آلبرت بندورا) بر تأثیرات متقابل بین رفتار و محیط تأکید دارد و بر الگوهایی از رفتار متمرکز می‌شود که فرد

آن‌ها را برای کنار آمدن با محیط در خود پرورش می‌دهد. الگوهایی که از راه تجربه مستقیم پاسخ‌های محیط فرد، یا مشاهده پاسخ‌های دیگران کسب می‌شود (عباسزاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۶)؛ هرچند ریشه‌های خشونت و هیجان‌طلبی مطابق این دیدگاه گسترده است؛ اما بندورا سه الگوی مشخص خانواده، گروه‌های فرعی مانند همسالان و نهایتاً فرهنگ از جمله وسایل ارتباط جمعی و رسانه‌ها را در یادگیری رفتار خشونت‌آمیز و هیجان‌طلب مورد توجه قرار می‌دهد (چیوکاس و لایته، ۲۰۱۵: ۹۸)، نانسی ماریون با برشمردن ابعاد گوناگون قدرت رسانه در تأثیرگذاری بر سیاست عدالت‌کیفری؛ یکی از مهمترین اثرات آن را بالابردن احتمال ارتکاب جرم عنوان و در این باب تشریح می‌کند؛ زمانی که افراد خصوصاً اقدامات خشونت‌آمیز را در رسانه‌ها مشاهده می‌کنند رفتار آن‌ها تحت تأثیر قرار گرفته و ممکن است از این اقدامات تقلید کنند. احتمال بروز خشونت یا پرخاشگری در جوانان بعد از تماشای برنامه‌های خشونت‌آمیز در تلویزیون افزایش می‌یابد؛ بنابراین تقلید مردم به‌ویژه جوانان از روش‌ها و رفتارهای جنایی به‌کارگرفته در تلویزیون و دیگر رسانه‌ها؛ حتی اگر نمونه‌های این امر نادر باشند، بایستی توجه بسیار به آن نمود (آسیایی، ۱۳۹۲: ۶۶۰)؛ به‌عقیده میشل فوکو، رسانه‌های جمعی در ایجاد هیجان از طریق لذت ناشی از نگاه کردن نقش دارند؛ در این فرآیند رسانه‌ها از قوه بینایی بیننده بهره می‌برند (جولیوتی، ۱۳۹۱: ۶۰) و از طریق آرایه برنامه‌هایی با محتوای تعقیب مجرم توسط پلیس و موفقیت وی در گریز از دست پلیس و لذت بردن مجرم از این امر یا هک سایت‌های رمزینۀ نهادهای دولتی توسط مجرم و عدم شناسایی مجرم یا پخش مناظره یا گفتگوهای خبری با محوریت زیر سؤال بردن مسئولین و حتی توهین و اهانت به آنان، پخش سریال‌های پلیسی با محتوای وقوع قتل‌های سریالی یا جرایم سریالی که نوعی برای قربانیان وحشت‌آفرین شده؛ اما جانی از این رفتار خویش لذت‌طلبی می‌کند؛ بر قوه تمییز بیننده تأثیر می‌گذارند؛ این‌گونه برنامه‌ها با استفاده از نمایش این صحنه‌ها به شرح وقایع می‌پردازند؛ این صحنه‌ها با

۱ Chibucos & Leite

۲ Nancy Marion

جزئیات دقیق، موجب ایجاد احساسات شدید هیجان‌طلبی در بیننده، خصوصاً جوانان می‌گردند.

نظریه بازناب رسانه‌ای جرم بنت^۱ مدعی است که رسانه‌ها با نمایش مستمر تصاویر فریبنده و خوشایند از ارتکاب جرم و اسطوره‌سازی از مجرمان، کنترل‌های درونی را تضعیف می‌کنند؛ این امر در نظریه‌های روان‌شناسانه در مورد مهارزدایی و حساسیت‌زدایی در بخش شکل‌گیری انگیزه ارتکاب جرم بررسی شده است (رینر؛ ۲۰۱۲: ۶۵). نظریه کنترل اجتماعی هیرشی نیز می‌گوید افراد زمانی بزهکار می‌شوند که نسبت به قیود اجتماعی کم‌اعتنا یا بی‌اعتنا شوند (رجبی، ۱۳۹۴: ۳). رسانه‌ها با پخش برنامه‌هایی که در آن‌ها جوانان با عبور از خطوط قرمزها یا هنجارشکنی و تمرد نسبت به مأموران یا نافرمانی از پلیس و شوق فرار از قانون، رفتارهای مخاطره‌آمیزی را انجام می‌دهند؛ در حقیقت نوعی بی‌اعتنایی به قیود اجتماعی را برای مخاطبان خود معرفی می‌کنند؛ در واقع رسانه‌ها با نمایش این‌گونه برنامه‌ها ناخواسته درصدد تضعیف هنجارهای اجتماعی موجود در جامعه هستند. هنگامی که باورها و اعتقادات فرد نسبت به یک موضوع کم‌رنگ شده یا از بین می‌رود، نوعی رهایی رفتاری در او پدید می‌آید؛ به طوری که خود را از قید و بندهای گذشته رها حس می‌کند. اگر فردی قویاً باور داشته باشد که برخی رفتارهای انحرافی درست نیست، مشارکت در آن رفتار برای او دور از تصور است.

گرینر، مورگان، گروس، سیگنوریلی و شاناهان^(۲۰۱۲)؛ معتقدند درس‌هایی که از تلویزیون می‌آموزیم، احتمالاً پایه‌هایی برای جهان‌بینی وسیع ما می‌گردند، تلویزیون منبع معناداری از ارزش‌های عمومی، عقاید قالبی، ایدئولوژی و دیدگاه‌هاست (گرینر و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۴). هنگامی که رسانه‌ها برخی از کج‌روی‌ها را به گونه‌ای نمایش می‌دهند که فاعل آن‌ها فردی موفق مطرح می‌شود، نابهنجار بودن کج‌روی نیز کم‌رنگ شده و حتی از بین می‌رود. فرزندان به این نوع آموزش نیازمندند و اگر محیط خانواده قادر به انجام آن نباشد؛

^۱ Bennett

^۲ Reiner

^۳ Gerbner, Morgan, Gross, Signorielli, & Shanahan

این الگوها به شکل دیگری در ذهن آن‌ها جایگزین می‌گردد (تولان و همکاران، ۲۰۱۰: ۲۹۰) و جوانان با دیدن این گونه برنامه‌ها و برداشت این نکته که موفقیت در گرو قانون‌گریزی است، میل به سرکشی در آن‌ها طغیان کرده و دست به کارهایی می‌زنند که خود را سرآمد جلوه دهند و

این گونه وانمود سازند که دستگاه عدالت‌کیفری یا دست‌کم پلیس در شناسایی و دستگیری آن‌ها ناتوان بوده و از این امر، شوق فراوانی دارند.

دلارد و همکارانش^۲ در نظریه خود مبتنی بر تئوری ناکامی پرخاشگری (رفتار تهاجمی) معتقدند که مهم‌ترین عامل در پرخاشگری به عنوان مشخصه‌های موقعیت تعریف می‌شوند؛ اگرچه ما دارای یک سائق پرخاشگرانه فطری هستیم؛ اما رفتار پرخاشگرانه به وسیله ناکامی از بالقوه به بالفعل تبدیل می‌شود. یعنی وقتی ناکام شدیم با رفتار پرخاشگرانه واکنش نشان می‌دهیم (جارویس، ۲۰۱۱: ۹۷)، ناکامی از یک سو موجب انگیزه‌های پرخاش جویانه می‌باشد و از سوی دیگر هرگونه پرخاشگری را در عوامل پیشین موجب ناکامی جستجو می‌کند (آقایی و ملانوروزی، ۱۳۹۷: ۱۵۴)، اکثر سریال‌ها و فیلم‌هایی که ساخته و در رسانه‌ها پخش می‌شوند؛ در واقع گسترش اساس محرومیت را در پی دارند؛ وقتی که مردم نتوانند به آن خواسته‌هایشان برسند به سبب احساس محرومیتی که دارند، به مرور احساس ناکامی به ایشان دست می‌دهد و براساس تئوری ناکامی-پرخاشگری، به خشونت و قانون‌گریزی سوق پیدا می‌کنند، یعنی وقتی ناکام می‌شوند پرخاشگر می‌شوند، فرد پرخاشگر هم دیگر قانون نمی‌شناسد و از هر طریقی برای شکستن قانون استفاده می‌کند؛ این اشخاص ناکام انگیزه فراوانی برای حمله به موانع موجود در راه دستیابی به اهداف خود دارد که همین رنج باعث برانگیختگی وی و تحریک وی به کینه‌توزی و عداوت می‌گردد تا شخص با رفتار تهاجمی علیه دیگران خصوصاً کسانی که مانع رسیدن وی به اهداف شده‌اند یا افرادی که شبیه این افراد هستند که به تعبیر دلارد و دیگران به جابجایی جرم ناشی از تئوری ناکامی-پرخاشگری تعبیر می‌شود

^۱Tolan, Gorman-Smith, Henry, & Schoeny

^۲Delard & Dub & Miller & Sears

(نجفی ابرندآبادی و هاشم‌بیگی، ۱۳۹۷: ۲۵۷)؛ علیه این افراد مرتکب جرائم خشونت بار شوند؛ بدیهی است این افراد برای اعمال خشونت در جرم‌زایی، به‌دنبال ایجاد باندهایی از هم‌نوعان خود هستند تا با سرکردگی آن‌ها، به موفقیت‌های خویش در جرم‌زایی ببالند و افتخار کنند؛ البته خیلی از این افراد در رفتار مجرمانه خویش مست بوده یا مسلوب‌الاختیار هستند که به‌دنبال مصرف موادمخدر یا مشروبات الکلی تحصیل شده است.

در این نظریات، رسانه‌ها تأثیر معناداری بر تصویر کلی جرم در درون جامعه دارند، گستره این تأثیر تا آنجاست که می‌توان گفت انگاره‌هایی که بر آگاهی عموم درباره جرم سایه افکنده است، عمدتاً محصول رسانه‌هاست؛ این پدیده را می‌توان تصویر رسانه‌ای رایج جرم‌نامید (رجبی، ۱۳۹۴: ۵).

باتوجه به نظریات مذکور پرواضح است که ریشه اصلی رفتارهای خطرپذیرانه که ناشی از ناکامی‌های مستمر، ناامنی‌های درونی و عقده‌های روانی جوانان است، برگرفته از رسانه می‌باشد. بسیاری از صاحب‌نظران روانشناسی اجتماعی و کارشناسان تعلیم و تربیت، علت اصلی رفتارهای خطرپذیر جوانان و بزرگسالان را در قالب موارد تقلید و یادگیری اجتماعی از رسانه‌ها می‌دانند؛ به‌نظر آن‌ها رفتارهای خطرپذیر در مجرمان جوان به‌طور عمده نتیجه‌ایست از شرایط خاص یادگیری و سرمشق‌هایی است از الگوها به‌ویژه الگوهایی که فرد با آن‌ها محشور بوده یا دیده است. بدیهی به‌نظر می‌رسد یادگیری مستقیم و غیرمستقیم از رفتارهای خطرپذیر الگوهای سینمایی و تلویزیونی و نقش‌آفرینان بازی‌های رایانه‌ای و غیره می‌تواند رفتارهای خطرپذیر را در جوانان تقویت نماید؛ از این دیدگاه می‌توان چنین نتیجه گرفت غالب رفتارهای ما نتیجه‌ای از اکتساب‌های اجتماعی است.

در هر حال باید توجه داشت که مجموعه شرایط زیستی، شناختی، عاطفی و روانی و وضعیت خانوادگی و موقعیت‌های اجتماعی فرد می‌تواند در چگونگی تبلور رفتارهای خطرپذیر در جرم‌زایی دخیل باشد. برای درک هرچه دقیق‌تر و جامع‌تر معنا و مفهوم «روانشناسی جرم‌زایی» و تبیین و تحلیل رفتار جرم‌زایی تهاجمی و آسیب‌زا، آشنایی هرچه

بیشتر با مبانی روان‌شناختی، رفتارهای جرم‌زایی، تدوین برنامه‌های کاربردی آموزشی و دستیابی به روش‌های علمی اصلاح رفتار جرم‌زایی تهاجمی شایسته است نکات زیر مورد توجه خاص قرار گیرد:

۱. جرم‌زایی مجموعه به هم آمیخته‌ای از نگرش‌ها و کنش‌های ذهنی و رفتاری است که در بستر الگوهای نافرنگی حاکم بر جامعه شکل می‌گیرد.

۲. همواره «الگوهای جرم‌زایی» در سه حوزه یا مؤلفه «احساسی و عاطفی» یا «شناختی» و «حسی و حرکتی» پدیدار می‌گردد. (اریکسون و همکاران، ۲۰۱۰: ۴۷۹)

«پدیده پایداری در بزهکاری» به مفهوم ایستادگی، پافشاری، مقاومت و دوام در رویداد یا حالت اجتماعی‌ای است که قانون یا عرف، انجام دادن آن را روا ندارد و برای مرتکب آن کیفر تعیین می‌کند؛ بدین‌سان پدیده پایداری در بزهکاری، تداوم یک رفتار ضداجتماعی است که معیارهای شناخت آن را در پس چارچوب‌های غالب بر اجتماع باید جستجو نمود (عظیم‌زاده، ۱۳۹۰: ۲۰-۱۹). صرف‌نظر از موانع موجود بر سر دستیابی به مفهومی واحد از پدیده پایداری در بزهکاری باید بیان داشت که همیشه، گروه کوچکی از بزهکاران هستند که سهم بزرگی از جرم‌ها را بر دوش می‌کشند و با پافشاری بر این نوع رفتارها به‌عنوان بزهکاران سرسخت، بزهکاران پایدار، مجرمین حرفه‌ای، بزهکاران همیشگی یا مجرمین به‌عادت یا مزمن شناخته خواهند شد؛ این بزهکاران با شناسه‌های زیر قابل تمییز از سایر بزهکاران می‌باشند: داشتن طرز تلقی ارزش‌ها و باورهای ضد اجتماعی مداوم؛ ارتباط مستمر با افراد و گروه‌های ضداجتماعی و جدایی از روابط سالم جامعه؛ خلق و خوی خاص؛ ضعف مهارت‌های اجتماعی فقدان فنون مقابله با مشکلات؛ وجود سوابق کیفری متعدد؛ شناسه‌های منفی خانوادگی مثل بی‌سامانی خانواده یا فقدان نظم در خانواده؛ سطوح پایین مهارت‌های آموزشی و شغلی (عظیم‌زاده، همان: ۲۲).

روش پژوهش

مطالعه حاضر از نوع پژوهش‌های پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش مجرمین جوانی هستند که بین ۱۸-۳۵ سال سن دارند و حداقل ۲ بار به‌عنوان مباشر مرتکب جرائم پرخطر (سرقت مقرون به آزار، سرقت مسلحانه، سرقت توأم با تخریب، زورگیری، مال‌قاپی، نزاع و درگیری منجر به جرح، شرارت، چاقوکشی، قتل عمد، تهدید به قتل، ایجاد رعب و وحشت) دستگیر شده‌اند که طی هماهنگی‌های لازم با مراکز ذیربط آمار آن اخذ که با جایگزینی تعداد آن‌ها (۱۹۱۴۶) در فرمول کوکران و با در نظر گرفتن سطح معنی‌داری ۰/۹۵/۵ و احتمال صحت گفتار (t) ۲، کران خطای (d) ۰/۰۲ و p و q مساوی ۰/۵، حجم نمونه (n) ۳۷۶ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری در این مطالعه به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده، متناسب با حجم و در دسترس انجام گرفت تا در عین صرفه‌جویی در زمان و هزینه‌ها، کاستی‌های نمونه‌گیری به حداقل برسد.

برای تدوین مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان در جرم‌زایی متأثر از رسانه از سه پرسشنامه خطرپذیری جوانان (ARQ) (گالونه، مور و بوید^۲ ۲۰۰۰) و پیمایش رفتار پرخطر جوانان (YRBS) و رفتار تهاجمی (ویسل و بیگلو، ۲۰۰۳) به‌عنوان منبع بهره‌گیری شده است. چهار خرده مقیاس طراحی شده عبارت است از: ۱- هیجان‌طلبی (میل به مبارزه با پلیس، علاقه به قفل‌شکنی (منظور انجام کارهای غیرممکن است)، علاقه به تخریب و تحقیر افراد سرشناس، علاقه به ایجاد ترس و دلهره در بزه‌دیدگان، لذت‌طلبی از جرم‌زایی، علاقه به هنجارشکنی)؛ ۲- میل به سرکشی (قانون‌گریزی، عبور از خط قرمزها، تمرد نسبت به مأموران، رفتار تهاجمی حین و بعد از جرم‌زایی، سبقت در فراوانی جرم‌زایی، میل به تعقیب و گریز، میل به سرآمد بودن، شوق فراری بودن، نمود شکست پلیس و ناتوانی در پایش میل به خشونت)؛ ۳- میل به بی‌پروایی (احساس مهار خویشستن در مواقع خطرناک،

۱ Gullone

۲ Moore

۳ Moss

۴ Boyd

لذت‌طلبی از دست به اسلحه شدن، روان‌پریشی و عدم توان سنجش رفتار نیک و بد، غلبه اعتماد به نفس کاذب بر عقل، تزلزل در خودپایی، تشدید میل به مواجهه با خطر؛ ۴- جرم‌زایی با رفتار تهاجمی (اعمال خشونت در جرم‌زایی، میل به سرکردگی در جرم‌زایی، عشق به موفقیت در جرم‌زایی، داشتن دوستان جرم‌زای خطرناک، جرم‌زایی بعد از مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی، مقابله به مثل کردن در جرم‌زایی).

با نظر خبرگان امر که متشکل از ۳۰ نفر از کنش‌گران عدالت کیفری با ۳۰ سال سابقه کار مستقیم با مجرمین حرفه‌ای (قضات، ضابطین، مددکاران و روانشناسان جنایی با تحصیلات تکمیلی جزا و جرم‌شناسی) و ۱۰ نفر از اساتید روانشناسی دانشگاه تهران و علوم انتظامی امین؛ برای کاهش گرایش پاسخ‌گو به گزینه متوسط؛ این گزینه از مقیاس محقق‌ساخته حذف شد و طبقات پاسخ محدود به ۴ گزینه «کاملاً موافقم»، «تاحدودی موافقم»، «تاحدی مخالفم» و «کاملاً مخالفم» گردید. مجموع نمرات گویه‌ها در هر خرده مقیاس، به‌عنوان نمره خطرپذیری مجرم لحاظ می‌شود؛ از این رو سطح سنجش مقیاس و خرده مقیاس‌های آن، فاصله‌ای است. روایی علمی مقیاس با استفاده از روش «روایی محتوا»، «روایی سازه» انجام گرفت. در مرحله اول روایی محتوا، ۵ نفر از روانشناسان و متخصصان مسائل جوانان و کارشناسان عالی جرم‌یابی و جرم‌شناسی، فرم مقدماتی مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه را ملاحظه و بررسی نمودند و اصلاحات پیشنهادی آن‌ها در مقیاس موصوف اعمال گردید؛ پس از آن با کمک ۵۰ نفر مجرم حرفه‌ای جوان مقیاس ابهام‌سنجی پرسشنامه انجام شد؛ از آن‌ها خواسته شد گویه‌ها را به دقت خوانده و با توجه به ستون مقابل آن‌ها، مشخص کنند که آیا هریک از گویه‌ها واضح و قابل فهم است یا ابهام دارد. در زیر هر گویه، سطری خالی وجود داشت تا آن‌ها بتوانند عبارات جایگزین و پیشنهادی خود را بنویسند. آسان بودن تکمیل مقیاس، شفافیت گویه‌ها و دقت طبقات جواب را مورد بررسی قرار داد. روایی سازه از طریق تحلیل عاملی

۱ content validity

۲ construct validity

اکتشافی و تأییدی انجام پذیرفت. برای ارزیابی مناسب بودن اندازه نمونه آزمون کفایت نمونه‌گیری «کایز-مایر-اولکین» (KMO) که به آزمون کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها می‌پردازد و آزمون کرویت بارتلت استفاده شد و برای تحلیل عامل‌های مقیاس، روش «تحلیل مؤلفه‌های اصلی» به کار گرفته شد؛ پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی، به منظور تأیید عامل‌های استخراج شده مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان، مدل تحلیل عاملی تأییدی با کاربرد بسته نرم‌افزاری لیزرل ۸/۵ اجرا شد. در این تحقیق شاخص‌های برازندگی حاصل از اجرای این روش شامل معیارهای مجذور کای (۲)، شاخص خوبی برازندگی (GFI)، «شاخص خوبی برازندگی تعدیل یافته» (AGFI) و «شاخص برازش تطبیقی» (CFI)، «جذر برآورد واریانس خطای تقریب» (RSMEA) برای مدل محاسبه گردید. برای پایایی سنجی مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان، از روش همسازی درونی و از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. از آنجایی که آزمون آلفای کرونباخ فقط در مورد آزمون‌های همگون که در آن‌ها همه گویه‌ها برای سنجش یک نوع خصیصه مشترک به کار می‌رود؛ این ضریب در آزمون‌هایی که برای سنجش عامل‌های گوناگون طرح شده‌اند؛ به طور جداگانه برای هریک از خرده مقیاس‌ها محاسبه می‌شود (ملاشریفی، وخشور و سلیمی زاده، ۱۳۸۴)؛ ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۰ گزارش گردید.

جدول (۱): نتایج میزان آلفای کرونباخ شاخص‌های پرسشنامه

عامل‌ها	هیجان‌طلبی	میل به سرکشی	میل به بی‌پروایی	جرم‌زایی با رفتار تهاجمی
میزان آلفای کرونباخ	۰/۷۵	۰/۸۳	۰/۸۷	۰/۷۹

.) Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy

‡ principle component analysis

‡ Adjustment Goodness of Fit Index

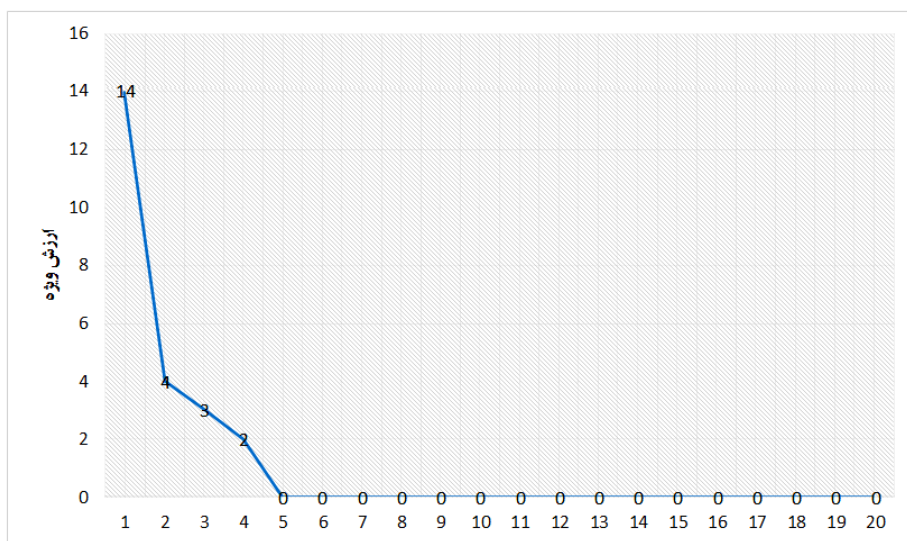
‡ Comparative Fit Index

‡ Root Mean Square Error of Approx

جهت تأیید یا رد فرضیات از دو آزمون t یک‌نمونه‌ای و علامت استفاده شده است؛ دلیل استفاده توأم از دو آزمون برای هر فرضیه این است که چون داده‌ها کیفی بوده و استفاده از آزمون‌های پارامتری ممکن است نتایج را خدشه‌دار کند؛ لذا از آزمون ناپارامتری علامت نیز در کنار آزمون t یک‌نمونه‌ای استفاده شد و فرضیات را با اطمینان و توان بیشتری رد یا قبول شد.

یافته‌های تحقیق

روایی «مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه» در مرحله بررسی روایی محتوا، اکثر گویه‌های مقیاس اولیه؛ از نظر مطابقت محتوا با موضوعات مورد سنجش و ادبیات روان و بدون ابهام مورد تأیید متخصصان بود و سه گویه نیز نامتناسب تشخیص داده شده و کنار گذاشته شد؛ پس از ابهام‌سنجی مقیاس و ورود داده‌ها به رایانه، میانگین وضوح هر یک از مواد در ابهام‌سنجی در مقابل هر گویه آورده شد (۰ مساوی کاملاً مبهم و ۴ مساوی کاملاً قابل فهم بود). پس از طی مراحل مقدماتی، ۲۵ گویه شامل: هیجان‌طلبی ۶ گویه، سرکشی ۹ گویه، بی‌پروایی ۶ گویه و جرم‌زایی با رفتار تهاجمی ۶ گویه را شامل شدند و مقیاس آماده تحلیل عاملی اکتشافی گردید. در مرحله اول از تحلیل عاملی اکتشافی، پس از اصلاحات انجام شده ساختار عاملی نهایی خطرپذیری با ۲۵ ماده مشخص شد. آزمون کفایت نمونه‌گیری کایزر-میر-اولکین برابر با $0/928$ و در سطح مطلوب بود که نشان داد همبستگی موجود میان گویه‌ها برای تحلیل داده‌ها مناسب است و آزمون کرویت بارتلت از نظر آماری معنی‌دار بود ($p=0/000$ و $df=1128$ و $x^2=12885/449$)؛ بدین ترتیب علاوه بر کفایت نمونه‌برداری، اجرای تحلیل عاملی برپایه همبستگی مورد مطالعه نیز قابل توجیه بود. نمودار (۱) آزمون اسکری، عوامل تشکیل شده را نشان می‌دهد که براساس آن ۴ عامل اصلی مقادیر ویژه بیش از ۱ را کسب کرده‌اند.

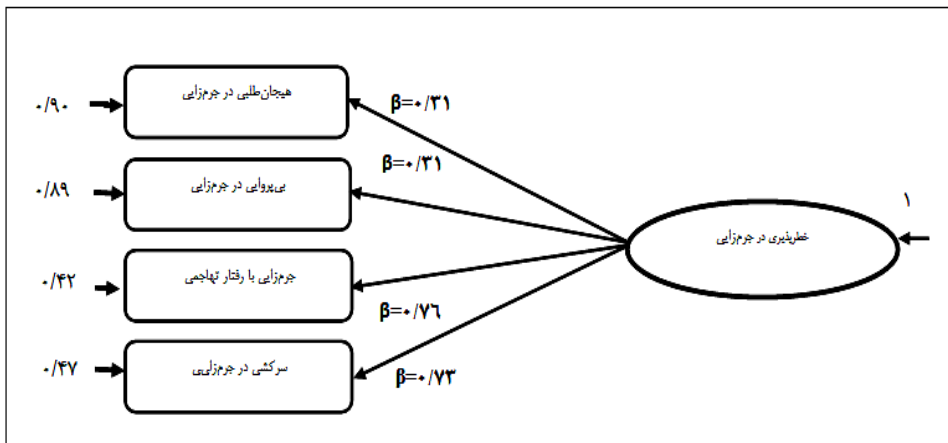
نمودار (۱) - آزمون اسکری عامل‌های مقیاس خطرپذیری جوانان در جرم‌زایی متأثر از رسانه

تعداد عامل‌ها

۴ عامل استخراج شده با الگوی مفروض اولیه مطابقت داشت؛ با توجه به این نتایج و تطبیق ساختار به دست آمده با الگوی اولیه، می‌توان عامل یکم را «هیجان‌طلبی در جرم‌زایی»، عامل دوم «میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی»، عامل سوم «جرم‌زایی با رفتار تهاجمی» و عامل چهارم «میل به سرکشی» نامید. ۴ عامل اصلی که مقادیر ویژه بالاتر از یک اختیار کرده‌اند به ترتیب ۶/۴۷٪؛ ۴/۸۰٪؛ ۴/۲۴٪؛ ۳/۴۵٪ و روی هم رفته ۱۸/۹۶٪ از واریانس کل را تبیین کردند.

میانگین گرایش به هیجان‌طلبی در جرم‌زایی (۲۱/۹۶±۶/۶۶)، گرایش به بی‌پروایی در جرم‌زایی (۷/۳۲±۱۵/۲۷)، گرایش به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی (۴/۲۳±۱۲/۸۰) و گرایش به سرکشی در جرم‌زایی (۴/۲۷±۱۰/۸۱) به دست آمده است. تحلیل همبستگی این خرده مقیاس‌ها مشخص کرد که تمامی آن‌ها با یکدیگر همبسته‌اند؛ به طوری که بیشترین میزان همبستگی بین گرایش به هیجان‌طلبی در جرم‌زایی و جرم‌زایی با رفتار تهاجمی (r=0/586)، گرایش به بی‌پروایی در جرم‌زایی با هیجان‌طلبی (r=0/521)، گرایش به جرم‌زایی با رفتار

تهاجمی و سرکشی در جرم‌زایی ($r=0/488$) بود و گرایش به سرکشی و بی‌پروایی در جرم‌زایی ($r=0/472$) و کمترین همبستگی بین گرایش به سرکشی و هیجان‌طلبی در جرم‌زایی ($r=0/137$) به‌دست آمد. یافته‌های تحلیل‌عاملی تأییدی نتایج حاصل از تحلیل‌عاملی اکتشافی را مبنی بر ۴ عاملی بودن این مقیاس تأیید کرد و مدل به‌دست آمده با داده‌های پژوهش برازش داشت (نمودار ۲).

$$X^2=70/74 \quad P=0/000 \quad Df=21 \quad RMSEA=0/07 \quad CFI=0/94 \quad GFI=0/95 \quad AGFI=0/95$$

نمودار(۲) - نمودار مسیر مدل چهار عاملی مقیاس خطرپذیری جوان در جرم‌زایی متأثر از رسانه

همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌گردد اکثر مقادیر مربوط به سایر شاخص‌های برازندگی (CFI, AGFI, GFI) بالاتر از ۰/۹۰ هستند که عامل‌های حاصل از تحلیل‌عاملی اکتشافی را تأیید می‌کنند.

جدول(۲): نتایج تحلیل‌عاملی تأییدی مربوط به عوامل چهارگانه خطرپذیری جوان متأثر از رسانه

عامل	نوع گرایش	X2	df	P	RSMEA	GFI	AGFI	CFI
۱	هیجان‌طلبی در جرم‌زایی	۲۰۷/۱۳	۴۵	۰/۰۰۰	۰/۰۸۷	۰/۹۱	۰/۹۱	۰/۹۵
۲	میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی	۱۶۱/۴۳	۴۵	۰/۰۰۰	۰/۰۹۳	۰/۸۹	۰/۸۹	۰/۹۰
۳	میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی	۹۹/۴۶	۲۸	۰/۰۰۰	۰/۰۷۳	۰/۹۴	۰/۹۴	۰/۹۷
۴	میل به سرکشی در جرم‌زایی	۱۶۸/۶۵	۳۶	۰/۰۰۰	۰/۰۸۷	۰/۹۲	۰/۹۲	۰/۹۲

اعتبار مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه: در جدول (۳)، نتایج اعتبار برای هر خرده مقیاس به‌طور جداگانه، کمترین و بالاترین میزان همبستگی درون هر یک از آن‌ها و ضریب آلفای محاسبه شده برای مقیاس خطرپذیری جرم‌زایی مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه به‌طور خلاصه آورده شده است. میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان در جرم‌زایی ۰/۹۳، خرده مقیاس «گرایش به هیجان‌طلبی در جرم‌زایی» ۰/۹۳، «میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی» ۰/۸۸، «میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی» ۰/۹۱ و «گرایش به سرکشی در جرم‌زایی» ۰/۹۱ محاسبه شده است.

جدول (۳): خلاصه نتایج اعتبار و مقدار آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های خطرپذیری جوانان در

جرم‌زایی متأثر از رسانه

خرده مقیاس	گویه‌ها	آلفای کرونباخ	حداقل همبستگی گویه با خرده مقیاس	حداکثر همبستگی گویه با خرده مقیاس
هیجان‌طلبی در جرم‌زایی	۷	۰/۹۳	۰/۵۸۲	۰/۸۴۳
میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی	۸	۰/۸۸	۰/۵۱۷	۰/۶۹۴
میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی	۵	۰/۹۱	۰/۵۰۵	۰/۸۴۵
میل به سرکشی در جرم‌زایی	۶	۰/۹۱	۰/۵۴۱	۰/۶۹۱

پس از طراحی مقیاس خطرپذیری جرم‌زایی مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه و اطمینان از ارایه مقیاسی معتبر و قابل اعتماد، برای سنجش ابعاد مختلف خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان در جرم‌زایی به‌وسیله ابزارهای رایج و معتبر علمی، در جهت سنجش میزان تأثیرگذاری ابعاد چهارگانه مقیاس خطرپذیری جرم‌زایی مجرمین حرفه‌ای جوان متأثر از رسانه بر بروز پایداری در بزهکاری توسط آنان، مقیاس طراحی شده به‌عنوان پرسشنامه در اختیار جامعه آماری نمونه (۳۷۶ نفر) قرار گرفت تا میزان تأثیر ابعاد ۴گانه (گرایش به هیجان‌طلبی در جرم‌زایی، گرایش به بی‌پروایی در جرم‌زایی، گرایش به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی و گرایش به سرکشی در جرم‌زایی) بر بروز پایداری در بزهکاری با استفاده از آزمون‌های آماری t یک نمونه‌ای و آزمون علامت مورد سنجش قرار گیرد. برای این امر هر کدام از فرضیات به‌طور جداگانه‌ای در بوت‌ه سنجش آزمون‌های آماری قرار می‌گیرد.

فرضیه (۱): به نظر می‌رسد هیجان‌طلبی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان تأثیرگذار است.

جدول (۴): اثر هیجان‌طلبی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان آزمون تی

فرآوانی کل	میانگین	انحراف معیار	کوران پایین با اطمینان ۹۵٪	آزمون t	سطح معناداری
۳۷۶	۴/۲۸	۰/۵۲	۴/۲۶	۷۵/۸۷	۰/۰۰۰
t=75/87			Sig= 0/000		

باتوجه به مقدار آماره ($t=75/87$) و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) فرضیه شماره (۱) با اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌شود؛ همچنین در مرحله بعدی در جدول (۵) از آزمون علامت استفاده شده است.

جدول (۵): نتیجه آزمون علامت فرضیه اول

فرآوانی کل	فرآوانی کمتر از رایانه	فرآوانی برابر بامیان	فرآوانی بیشتر از میان	سطح معناداری	میان
۳۷۶	۱۹	۲	۳۵۵	۰/۰۰۰	۴/۳۳
Med=4/33			Sig= 0/000		

باتوجه به مقادیر به دست آمده از آزمون علامت و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) با اطمینان ۹۹٪ فرضیه شماره (۱) تأیید خواهد شد. ملاحظه می‌کنیم آزمون علامت نیز نتیجه آزمون t را مورد تأیید قرار می‌دهد؛ لذا نتیجه می‌گیریم بین هیجان‌طلبی در جرم‌زایی و پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه (۲): به نظر می‌رسد میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان تأثیر دارد.

جدول (۶): اثر میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان از

آزمون تی

سطح معناداری	آزمون t	کرن پایین با اطمینان ۹۵٪	انحراف معیار	میانگین	فراوانی کل
۰/۰۰۰	۶۷/۳۱	۴/۲۰	۰/۵۷	۴/۲۳	۳۷۶
		Sig= 0/000	t=67/31		

با توجه به مقدار آماره (t=۶۷/۳۱) و سطح معناداری (Sig= ۰/۰۰۰) فرضیه شماره (۱) با اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌شود؛ همچنین در مرحله بعدی در جدول (۷) از آزمون علامت استفاده شده است.

جدول (۷): نتیجه آزمون علامت فرضیه دوم

میان	سطح معناداری	فراوانی مقادیر بیشتر از میانه	فراوانی مقادیر برابر با میانه	فراوانی مقادیر کمتر از میانه	فراوانی کل
۴/۲۵	۰/۰۰۰	۳۴۳	۱۱	۲۲	۳۷۶
		Sig= 0/000	Med=4/25		

با توجه به مقادیر به دست آمده از آزمون علامت و سطح معناداری (Sig= ۰/۰۰۰) با اطمینان ۹۹٪ فرضیه شماره (۲) تأیید خواهد شد. ملاحظه می‌کنیم آزمون علامت نیز نتیجه آزمون t را مورد تأیید قرار می‌دهد؛ لذا نتیجه می‌گیریم بین میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی و پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه (۳): به نظر می‌رسد میل به سرکشی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین جوان حرفه‌ای تأثیرگذار است.

جدول (۸): اثر میل به سرکشی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان از

آزمون تی

سطح معناداری	آزمون t	کرن پایین با اطمینان ۹۵٪	انحراف معیار	میانگین ن	فراوانی کل
۰/۰۰۰	۵۴/۲۹	۳/۹۶	۰/۵۶	۳/۹۹	۳۷۶
		Sig= 0/000	t=54/29		

باتوجه به مقدار آماره ($t=54/29$) و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) فرضیه شماره (۳) با اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌شود؛ همچنین در مرحله بعدی در جدول (۹) از آزمون علامت استفاده شده است.

جدول (۹): نتیجه آزمون علامت فرضیه سوم

میانۀ	سطح معناداری	فراوانی مقادیر بیشتر از میانۀ	فراوانی مقادیر برابر با میانۀ	فراوانی مقادیر کمتر از رایانه	فراوانی کل
۳/۹۹	۰/۰۰۰	۳۲۵	۸	۴۴	۳۷۶
Sig= 0/000			Med=3/99		

باتوجه به مقادیر به دست آمده از آزمون علامت و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) با اطمینان ۹۹٪ فرضیه شماره (۳) تأیید خواهد شد. ملاحظه می‌کنیم آزمون علامت نیز نتیجه آزمون t را مورد تأیید قرار می‌دهد؛ لذا نتیجه می‌گیریم بین میل به سرکشی در جرم‌زایی و پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان رابطه معناداری وجود دارد. فرضیه (۴): به نظر می‌رسد جرم‌زایی بارفتار تهاجمی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان مؤثر است.

جدول (۱۰): اثر جرم‌زایی با رفتار تهاجمی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان از آزمون تی

سطح معناداری	آزمون t	کوران پایین با اطمینان ۹۵٪	انحراف معیار	میانگین	فراوانی کل
۰/۰۰۰	۵۳/۱۰	۳/۹۱	۰/۵۱	۳/۷۴	۳۷۶
Sig= 0/000			t=53/10		

باتوجه به مقدار آماره ($t=54/29$) و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) فرضیه شماره (۳) با اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌شود؛ همچنین در مرحله بعدی در جدول (۱۱) از آزمون علامت استفاده شده است.

جدول (۱۱): نتیجه آزمون علامت فرضیه چهارم

میانۀ	سطح معناداری	فراوانی مقادیر بیشتر از میانۀ	فراوانی مقادیر برابر با میانۀ	فراوانی مقادیر کمتر از رایانه	فراوانی کل
۳/۷۴	۰/۰۰۰	۳۱۶	۹	۵۱	۳۷۶
Sig= 0/000			Med=3/74		

باتوجه به مقادیر به دست آمده از آزمون علامت و سطح معناداری ($Sig= 0/000$) با اطمینان ۹۹٪ فرضیه شماره (۴) تأیید خواهد شد. ملاحظه می‌کنیم آزمون علامت نیز نتیجه آزمون t را مورد تأیید قرار می‌دهد؛ لذا نتیجه می‌گیریم بین جرم‌زایی با رفتار تهاجمی و پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان رابطه معناداری وجود دارد.

جهت رتبه‌بندی فرضیه‌ها از حیث اهمیت‌شان برای مجرمین حرفه‌ای جوان از آزمون ناپارامتری فریدمن استفاده شد که اساس این آزمون رتبه دادن به هریک از فرضیه‌ها بر اساس محاسبه تفاوت میانگین متغیرهای اثرگذار بوده است؛ لذا فرضیه‌هایی که میانگین بالاتری را به خود اختصاص می‌دهند، رتبه بالاتری نیز به خود اختصاص می‌دهند و از نظر مجرمین حرفه‌ای جوان در پایداری بزهکاری آنان دارای اهمیت بالاتری هستند.

جدول (۱۲): تفاوت اثرات متغیرهای مستقل بر میزان احساس امنیت با استفاده از آزمون فریدمن

شماره فرضیه	گزاردهای پژوهش	میانگین رتبه‌ها
فرضیه شماره (۱)	اثر هیجان‌طلبی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان	۲/۳۲
فرضیه شماره (۲)	اثر میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان	۲/۱۸
فرضیه شماره (۳)	اثر میل به سرکشی در جرم‌زایی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان	۱/۵۱
فرضیه شماره (۴)	اثر جرم‌زایی با رفتار تهاجمی بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان	۱/۳۷
فراوانی: ۳۷۶	آماره کای اسکویر: ۳۸۷/۸۱۲	درجه آزادی: ۲
سطح معناداری: ۰/۰۰۰		

با توجه به میانگین رتبه‌ای به دست آمده مشخص است که فرضیه شماره (۱)؛ یعنی اثر هیجان‌طلبی در جرم‌زایی با میانگین ۲/۳۲ بیشترین اثرگذاری را بر پایداری در بزهکاری توسط مجرمین حرفه‌ای جوان را دارد و فرضیه شماره (۲)؛ یعنی اثر میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی با میانگین ۲/۱۸، فرضیه شماره (۳) اثر میل به سرکشی در جرم‌زایی با میانگین

۱/۵۱ و فرضیه شماره (۴)؛ یعنی اثر جرم‌زایی با رفتار تهاجمی با میانگین ۱/۳۷ در رده‌های بعدی اثرگذاری بر پایداری در بزهکاری مجرمین حرفه‌ای جوان قرار گرفته‌اند.

نتیجه‌گیری

هدف از این مطالعه، تدوین و ارائه مقیاسی معتبر و قابل اعتماد، برای سنجش ابعاد مختلف خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای جوان در جرم‌زایی متأثر از رسانه بود. برای ارزیابی روایی محتوا، گویه‌های مناسب و مرتبط تدوین شد و مورد ارزیابی متخصصان قرار گرفت. روایی محتوایی، از طریق بازبینی ادبیات تحقیق، نظرخواهی از خبرگان و متخصصان و روایی سازه با کمک تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی انجام شد. میزان آلفای کرونباخ برای مقیاس خطرپذیری مجرمین حرفه‌ای در جرم‌زایی ۰/۹۳، فراسنج «هیجان‌طلبی در جرم‌زایی» ۰/۹۳، «گرایش به بی‌پروایی در جرم‌زایی» ۰/۸۸، «گرایش به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی» ۰/۹۱ و «گرایش به سرکشی در جرم‌زایی» ۰/۹۱ محاسبه شده است. آزمون کفایت نمونه‌گیری کایزر-میر-اولکین برابر با ۰/۹۲۸ و در سطح مطلوب بود که نشان داد همبستگی موجود میان گویه‌ها برای تحلیل داده‌ها مناسب است و آزمون کرویت بارتلت از نظر آماری معنی‌دار بود؛ بدین ترتیب علاوه بر کفایت نمونه‌برداری، اجرای تحلیل عاملی بر پایه همبستگی مورد مطالعه نیز قابل توجیه بود. ۴ عامل استخراج شده با الگوی مفروض اولیه مطابقت داشت؛ با توجه به این نتایج و تطبیق ساختار به‌دست آمده با الگوی اولیه، می‌توان عامل یکم را «هیجان‌طلبی در جرم‌زایی»، عامل دوم «بی‌پروایی در جرم‌زایی»، عامل سوم «جرم‌زایی با رفتار تهاجمی» و عامل چهارم «سرکشی در جرم‌زایی» نامید. ۴ عامل اصلی که مقادیر ویژه بالاتر از یک اختیار کرده‌اند به ترتیب ۰/۶۴۷؛ ۰/۴۸۰؛ ۰/۴۲۴؛ ۰/۳۴۵ و روی هم رفته ۱۸/۹۶٪ از واریانس کل را تبیین کردند. یافته‌های تحلیل عاملی تأییدی نتایج حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی را مبنی بر ۴ عاملی بودن این مقیاس تأیید کرد و مدل به‌دست آمده با داده‌های پژوهش برازش داشت. تحلیل همبستگی این فراسنجه‌ها مشخص کرد که تمامی آن‌ها با یکدیگر همبسته‌اند. اکثر مقادیر مربوط به سایر شاخص‌های برازندگی بالاتر از ۰/۹۰ هستند که عامل‌های حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی را تأیید می‌کنند.

فراسنج‌های ۴گانه در مقیاس تهیه شده با نظریات جرم‌شناسی همچون نظریات یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا، نظریه تقلید از رسانه ماریون و نظریه قدرت میشل فوکو، نظریه بازتاب رسانه‌ای جرم بنت، نظریه کنترل اجتماعی هیرشی، تئوری ناکامی - پرخاشگری (رفتار تهاجمی) دلارد و همکارانش همسو بوده و الهام گرفته از آنهاست که مؤید علمی بودن آنها می‌باشد.

یافته‌های برگرفته از آزمون فرضیات نیز مشخص کرد که هیجان‌طلبی از جرم‌زایی، میل به بی‌پروایی در جرم‌زایی، میل به سرکشی در جرم‌زایی و جرم‌زایی با رفتار تهاجمی بر پایداری در بزهکاری مجرمین جوان حرفه‌ای اثرگذار می‌باشد که نشان می‌دهد هرچه میزان قرارگیری جوانان در معرض محتوای هیجانی، خشونت‌گرا، بی‌پروایی و قانون‌گریزی رسانه‌ها بیشتر باشد، میزان تمایل به بزهکاری آنان نیز افزایش می‌یابد؛ همچنین تأیید این مقیاس با پژوهش‌های پیشین چون علیوردی‌نیا و حسنی (۱۳۹۶) و قربانی و خسروی (۱۳۹۶) بر یک محور یعنی جرم‌زایی هستند که به‌اندازه کافی اعتبار و پایایی برای پژوهش‌های محدود به گروه سنی جوان و حتی نوجوان را دارد.

همچنین یافته‌ها نشان دادند هیجان‌طلبی در جرم‌زایی بیشترین و میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی کمترین تأثیر را بر پایداری در بزهکاری مجرمین حرفه‌ای جوان دارد. در تأیید این یافته می‌توان گفت که در واقع هیجان‌خواهی یکی از مهم‌ترین عواملی است که بر تمایل جوانان به رفتارهای پرخطر اثر می‌گذارد؛ هیجان‌خواهی متأثر از رسانه به‌صورت میل به مبارزه با پلیس، علاقه به قفل‌شکنی (منظور انجام کارهای غیرممکن است)، علاقه به تخریب و تحقیر افراد سرشناس، علاقه به ایجاد ترس و دلهره در بزه‌دیدگان، لذت‌طلبی از جرم‌زایی، علاقه به هنجارشکنی قابل تعریف است که همسو با یافته‌های احمدی و همکاران (۱۳۹۶) و آقاجانبگلو و همکاران (۱۳۹۰) که نتایج پژوهش‌های آنها گویای همبستگی قوی، مستقیم و معناداری بین استفاده از رسانه‌ها و یادگیری رفتارهای هیجانی جوانان و تمایل آنها به بزهکاری است می‌باشد.

همچنین این یافته پژوهش که میل به جرم‌زایی با رفتار تهاجمی کمترین تأثیر را بر پایداری در بزهکاری مجرمین حرفه‌ای جوان دارد؛ با نتایج پژوهش‌های قبلی چون فرگوسن (۲۰۱۵) مطابقت دارد چرا که مطابق نتایج این پژوهش مصرف اجتماعی رسانه‌های خشونت‌آمیز افزایش خشونت‌های اجتماعی را پیش‌بینی نمی‌کند؛ همچنین دلیسی و همکارانش (۲۰۱۷) نیز در پژوهش خویش بدین نتیجه دست یافته‌اند؛ آن‌ها بدین نتیجه رسیده‌اند که خشونت بازی‌های ویدئویی با پرخاشگری همبسته است؛ اما ارتباط آن با رفتارهای ضد اجتماعی نوجوانان تا حد زیادی نامعلوم است.

با توجه به یافته پژوهش حاضر و تأثیر شگرف خطرپذیری در جرم‌زایی مجرمین حرفه‌ای جوان در پایداری آنان در بزهکاری می‌توان لزوم اقدام سریع نظام عدالت‌کیفری را برای رفع خلأ مربوط به رویه قضایی حاکم بر دادرسی مجرمان جوان در خصوص تشکیل پرونده شخصیت در فرایندی جامع پیشنهاد نمود؛ نظر به احراز رتبه اول هیجان‌طلبی در جرم‌زایی پیشنهاد می‌شود که خدمات آموزشی و مداخله‌های روان‌شناختی برای جوانان مخصوصاً جوانان معد جرم‌زایی برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر هیجان‌طلب و همچنین جلسات روان‌شناختی و مشاوره حول محور مهارت‌های زندگی و آشنایی بیشتر با هیجان‌ات دوره جوانی و چگونگی کنترل و بازداري از بروز هیجان‌ات منفی در جامعه ارایه گردد؛ همچنین نظر به اینکه عدالت ترمیمی به‌عنوان یکی از شیوه‌های قضازدایی و کیفرزدایی، بزهکار را از تحمل کیفری بی‌ثمر و افراطی و دچار شدن به معایب آن نجات می‌دهد و به‌نوعی با جلوگیری از اعمال کیفرهای بی‌فایده از تکرار جرم پیشگیری می‌کند؛ پیشنهاد می‌شود از دستاوردهای عدالت ترمیمی همچون میانجی‌گری، صدور قرارهای تعلیق، تعویق و ترک تعقیب در فرایند محاکمه جوانان بزهکار استفاده شود و از پخش برنامه‌های هیجان‌زای منفی در رسانه‌ها پرهیز گردد.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- آسیایی، رؤیا (۱۳۹۲)، جایگاه رسانه ملی در عصر ارتباطات و نقش آن در جرم‌زایی و جرم‌زدایی؛ دایره‌المعارف علوم جنایی، کتاب دوم، تهران: انتشارات میزان.
- آقاجانبگلو، سوسن؛ انعامی، شهره؛ علوی، حمیرا (۱۳۹۰)؛ بررسی رابطه هیجان‌خواهی و ارتکاب به جرم نوجوانان بزهکار (مورد مطالعه: کانون اصلاح و تربیت استان بوشهر)، فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی بوشهر، دوره ۲، ش ۵، تابستان ۱۳۹۰، ۱۴۵-۱۶۲.
- آقایی، مجید؛ ملانوروزی، کیوان (۱۳۹۷)، تحلیل جرم‌شناختی تئوری ناکامی-پرخاشگری در خشونت تماشاگران فوتبال، مطالعات روانشناسی ورزشی، ش ۲۶، زمستان ۱۳۹۷، ۱۶۶-۱۵۱.
- احمدی، حبیب؛ عباسی شوازی، محمدتقی؛ یادگاری، رامین؛ کرمی، فرشاد (۱۳۹۶)، مطالعه رابطه بین استفاده از رسانه‌های مدرن و تمایل به بزهکاری در بین نوجوانان دانش‌آموز (مقطع متوسطه شهر بستک)، دوره ۶، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۶، صص ۵۳-۷۰.
- احمدی، حبیب؛ معینی، مهدی (۱۳۹۴)، بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان (مطالعه موردی شیراز)، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران؛ دوره ۴، شماره ۱، صص ۲۴-۱.
- بیابانی، غلامحسین (۱۳۹۲)، نقش رسانه در پیشگیری از جرم، فصلنامه وسایل ارتباط جمعی (رسانه)؛ دوره ۲۴، ش ۳، پاییز ۱۳۹۲، صص ۴۲-۳۳.
- جارویس، مت (۲۰۱۱)، روانشناسی ورزش (مرجع در روانشناسی ورزش)، برگردان نورعلی خواجه‌وند، تهران: انتشارات دستان.
- جیولیونوتی، ریچارد (۱۳۹۱)، نظریه‌های جامعه‌شناختی انتقادی در ورزش، ترجمه افسانه توسلی، تهران: نشر علم.
- حاتمی، شکوفه؛ نقاش‌زاده، شادی؛ محمدی، مهسا؛ پورمحمدی، پریا؛ مدملی، یعقوب؛ بهرامی، نصرت (۱۳۹۴)، بررسی میزان خطرپذیری و عوامل مرتبط با آن در نوجوانان پسر شهرستان دزفول در سال ۱۳۹۴، کنگره سراسری روان‌شناسی کودک و نوجوان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی دزفول، دزفول، ایران.
- رجبی، سوران (۱۳۹۴)، تأثیر دوگانه رسانه‌ها بر نگرش جوانان به آسیب‌های اجتماعی در استان بوشهر، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، دوره ۱۴، ش ۲۷، ۳۱-۱.

- رزمان، علی (۱۳۹۷)، بررسی نقش رسانه‌ها در ارتکاب جرایم، فصلنامه علمی حقوقی قانون‌یار، دوره اول، بهار ۱۳۹۷، ۱۳۸-۱۱۹.
- زاده‌محمدی، دکترعلی؛ احمدآبادی، زهره؛ محمود، حیدری (۱۳۹۰)، تدوین و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خطرپذیری جوانان ایرانی، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، س ۱۷، ش ۳، پاییز ۱۳۹۰.
- سوری، احمد (۱۳۹۴)، روانشناسی ترافیک، چ دوم، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- شوبکلائی، زهرا؛ جعفری، سیده شهریانو (۱۳۹۹)، خطرپذیری در نوجوانان، چ اول، تهران: انتشارات گنجور.
- قربانی، علیرضا و خسروی، مصطفی (۱۳۹۶)، رفتارهای پرخطر پیامد عضویت در شبکه‌های مجازی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز گنبد کاووس)، نشریه بررسی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۸، ش ۲، زمستان ۱۳۹۶، ۱۴۹-۱۶۹.
- عباس‌زاده، محمد؛ سعادت، موسی؛ محمدی، عاطفه (۱۳۹۲)، بررسی نقش رسانه‌های جمعی در بروز پرخاشگری (مطالعه موردی تماشاگران تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز)، فصلنامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، س ۴، ش اول، بهار ۱۳۹۲، ۱-۱۷.
- عظیم‌زاده، شادی (۱۳۹۰)، جرم‌شناسی تطبیقی پایداری در بزهکاری در حقوق ایران و امریکا، چ اول، تهران: نشر جاودانه.
- علیرودی‌نیا، اکبر؛ حسینی، محمدرضا (۱۳۹۶)، بررسی اعتبار و پایایی مقیاس بزهکاری آینده‌نگر؛ فصلنامه پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، دوره ۶، ش ۳، پاییز ۱۳۹۶، ۷۳-۹۶.
- لیزکوک (۱۳۹۴)، سبک‌های رهبری مدیران زن و مرد، ترجمه مهدی ایران‌نژاد، چ سوم، تهران: نشر مدیران.
- مداح، مجید؛ خیرخواهان، ابراهیم (۱۳۹۳)، بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم در بین مجرمان سرقت و موادمخدر، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی؛ س ۹، ش ۴، زمستان ۱۳۹۳، ۲۶-۹.
- میرفردی، اصغر؛ فرجی، فروغ (۱۳۹۵)، بررسی میزان گرایش به قانون‌گریزی و رابطه آن با میزان مشارکت اجتماعی و میزان کنترل اجتماعی در شهر یاسوج، جامعه‌شناسی کاربردی، س ۲۷، ش ۲، تابستان ۱۳۹۵، ۱۱۰-۹۳.
- مهرابی، حسینعلی؛ محمودی، فهیمه؛ مولوی، حسین (۱۳۹۵)، پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر براساس باورهای دینی، هیجان‌خواهی، آلودگی محیط و رسانه‌ها در دانشجویان دختر، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، س ۱۷، ش ۲، تابستان ۱۳۹۵، ۱۴-۴.

- مهدی‌زاده، شراره؛ قاضی‌نژاد، مریم؛ قائمی‌جندابی، ربابه (۱۳۹۵)، رسانه‌های تصویری و رفتارهای خشونت‌آمیز در نوجوانان، پژوهش‌های انتظامی-اجتماعی زنان و خانواده، ش ۶، بهار ۱۳۹۵، ۶۷-۸۵.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین؛ بیگی، هاشم (۱۳۹۷)، دانشنامه جرم‌شناسی، چ اول، تهران: گنج دانش.
- نیازی، محسن؛ سلیمان‌نژاد، محمد (۱۳۹۹)، زمینه‌های گرایش به رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان و جوانان شهر کاشان، پژوهش‌نامه مددکاری اجتماعی، س ۴، ش ۱۶، تابستان ۱۳۹۹، ۲۰۳-۱۶۹.
- نیکخو، محمدرضا (۱۳۹۶)؛ رابطه هیجان‌خواهی مجرمان زن با تعداد محکومیت و نوع جرم آن-ها؛ نشریه اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی، دوره ۱۰، ش ۴۰، ۵۱-۶۱.
- نورالهی، حانیه؛ برزگر، اکرم؛ عوض‌آبادیان، فرشید؛ سلیمانی، عاطفه؛ علیخانی، آرزو (۱۳۹۴)، رایه‌الگوی ارزیابی خطرپذیری (ریسک) بر اساس تلفیق رویکردهای عملکردی و آمایشی در زیرساخت‌های حیاتی، دوفصلنامه مدیریت بحران، ش ۷، بهار و تابستان ۱۳۹۴، ۴۷-۵۶.

ب. منابع انگلیسی

- Chibucos, T., & Leite, R. (2015). *Readings in family theory*. London: Sage Publications.
- Delisi, M. Vaughn, M. G. Gentile, D. A. Anderson, C. A. & Shook, J. J. (2017) "Violent Video Games, Delinquency, and Youth Violence: New Evidence". *Youth Violence and Juvenile Justice*, 11(2): 132-142.
- Eriksson, I., Cater. A., Andershed, A. K. & Andershed, H. (2010). *What we know and need to know about factors that protect youth from problems: A review of previous reviews*. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 477-482.
- Farrington. D.P, (2012) *Criminal Career research in United Kingdom*, BRJ Criminal.
- Ferguson, C. J. (2015) "Does Movie or Video Game Violence Predict Societal Violence? It Depends on What You Look at and When". *Journal of Communication*, 65(1): 193-212.
- Ferguson, C. J. Barr, H. Figueroa, G. Foley, K. Gallimore, A. LaQuea, R. & Stevens, J. (2015) "Digital poison? Three Studies Examining the Influence of Violent Video Games on Youth". *Computers in Human Behavior*, 50: 399-410.
- Gerbner, G., Morgan, M., Gross, L., Signorielli, N., & Shanahan, J. (2012) *Growing up with television: Cultivation processes*. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.). *Media Effects: Advances in theory and research*. 2nd edition. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, Inc.
- Jarvis, M. (2011). *sports psychology. khakecand. publishing*. Translator noorAli khajevand, Tehran, Kowsar publishing, p:97.

- Kadiri, K. K. & Muhammed, A. Y. (2018) "**Mass Media as Correlated of Children Behavioural Problems in Kwara State of Nigeria**". Journal of Media and Communication Studies, 3(۵): ۱۹۸-۲۰۲.
- Lu, X.; Yu, Zh.; Guo, B. & Zhou, X. (2014). **Predicting the content dissemination trends by repost behavior modeling in mobile social networks**, Journal of network and computer applications, 42: 197-207.
- Markery, C., Marker, P., Tinsley, B. (2013). **Personality, puberty and preadolescent girls risky behavior: examine the predictive value of the five-factor model of personality**. Journal of Research Personality, 37(2): 19-45.
- Reiner, R. (2012) "**Political economy and criminology: the return of the repressed**". In: Hall, Steve and Winlow, Simon, (eds.) New Directions in Criminological Theory". Routledge, Abingdon, Oxon, 30-51.
- Sullivan, Christopher, Veysey, Bonita, Hamilton. Zachary, Grillo. Michele, (2007) **Reducing out of community placement and Recidivism: Diversion of Delinquent youth with Mental Health and Substance Use Problems from the Justice system**, International Journal of offender therapy and Comparative Criminology, SAGE Publication.
- Tolan, P.H., Gorman-Smith, D., Henry, D.B., & Schoeny, M. (2010) "**The effects of a booster prevention program on child behavior and family functioning: The SAFE Children program**". Prevention Science. 10, 287-297.

